

УДК 355.4

І.Б. Чепков

ЦНДІ озброєння та військової техніки ЗС України, Київ

ВОЄННО-ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РІВЕНЬ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ Й ХАРАКТЕР ВОЄННИХ ЗАГРОЗ

Визначені основні воєнно-технічні аспекти, що впливають на рівень воєнної безпеки й характер воєнних загроз. Сформульовані вимоги до основних стратегічних підходів щодо воєнної безпеки. Також наведені основні вимоги до вмісту Державних оборонних програм розвитку озброєння і військової техніки

Ключові слова: воєнна безпека, воєнна загроза, озброєння і військова техніка.

Вступ

Ключовим питанням для визначення воєнної безпеки, існуючих і прогнозованих загроз для національної й воєнної безпеки є проблема формулювання національних інтересів держави.

Сучасна система національних інтересів країни досить ёмко відображена в законі України “Про основи національної безпеки України”.

Під ними розуміється сукупність збалансованих інтересів особистості, суспільства й держави в усіх сферах діяльності й військовій в тому числі. Національні інтереси у воєнній сфері полягають у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України (рис. 1).

Інтереси ці мають довгостроковий характер і визначають основні цілі, стратегічні й поточні завдання внутрішньої й зовнішньої політики держави.

На сучасному етапі основними реальними та потенційними загрозами національній безпеці України у військовій сфері [1], існує ряд воєнно-технічних аспектів, врахування яких дозволяє оцінити рівень воєнної небезпеки держави (рис. 2).

Насамперед, це:

тривалий процес реформування Збройних Сил і оборонного промислового комплексу (ОПК), недостатнє фінансування національної оборони й недосконалість нормативної правової бази, незадовільний стан існуючого ОВТ та критично низький рівень забезпеченості військ (сил) сучасним озброєнням і військовою технікою;

Рис. 1. Система національних інтересів

повільність здійснення та недостатнє фінансове забезпечення програм реформування Воєнної організації та оборонно-промислового комплексу України;

зростаючий технологічний відрив ряду провідних держав і нарощування їх можливостей зі створення озброєнь і військової техніки нового покоління;

небезпечне зниження рівня забезпечення військовою та спеціальною технікою та озброєнням нового покоління Збройних Сил України, що загрожує зниженням їх боєздатності;

накопичення великої кількості застарілої та не потрібної для Збройних Сил України військової техніки, озброєння, вибухових речовин.

Це, у свою чергу, веде до ослаблення воєнної безпеки країни в цілому [2].

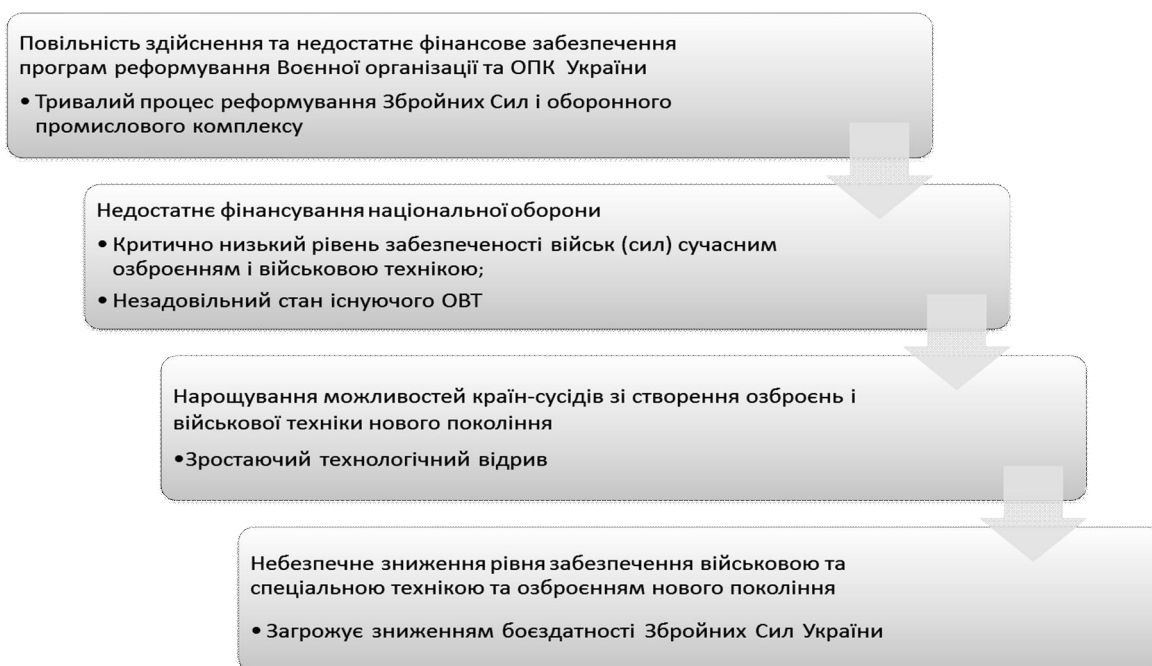

Рис. 2. Воєнно-технічні аспекти, що впливають на рівень воєнної безпеки

Результати досліджень

Воєнно-технічні аспекти забезпечення воєнної безпеки держави регламентують закони “Про оборону України”, “Про державне оборонне замовлення”, “Про організацію оборонного планування”, “Про державний контроль за міжнародними передачами товарів” та указу Президента “Про розмежування повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері військово-технічного співробітництва з іноземними державами військового призначення та подвійного використання”.

Основними напрямками діяльності органів державного управління в галузі забезпечення воєнної безпеки за рахунок воєнно-технічної складової є:

оснащення Збройних Сил озброєнням і військовою технікою шляхом реалізації державних програм модернізації наявних, розроблення та впровадження новітніх зразків бойової техніки та озброєнь в інтересах оборони;

розвиток взаємовигідного співробітництва із закордонними державами у військово-технічній галузі;

збереження та зміцнення науково-технологічного та виробничого потенціалу ОПК, утвердження інноваційної моделі розвитку зразків бойової техніки та озброєнь;

посилення контролю за станом озброєнь і захищеністю військових об'єктів; активізація робіт з утилізації зброї.

На стан воєнної безпеки країни негативно впливає нестійкість функціонування ОПК, зниження науково-технологічного, виробничого та кадрового потенціалів (рис. 3). Обмеженість економічних можливостей воєнної безпеки за багатьма параметрами катастрофічно позначається на зниженні рівня бойової готовності й технічного стану озброєння (рис. 4).

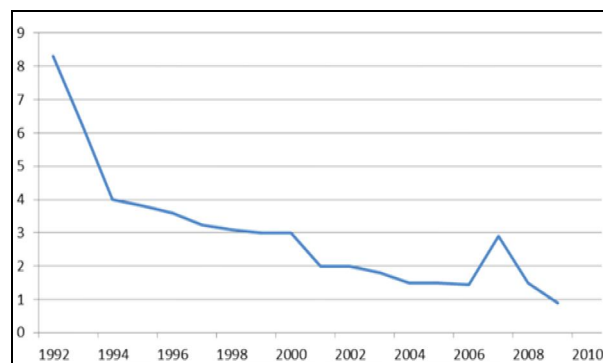

Рис. 3. Питома вага виробництва ОВТ, комплектуючих і запасних частин до них на підприємствах ОПК, %

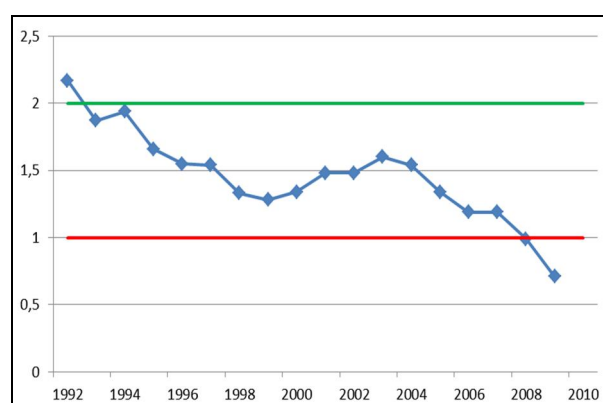

Рис. 4. Динаміка змін обсягів фінансування ЗС відносно ВВП, %

Наслідки подібних кроків особливо негативно повинні позначитися на становищі галузей ОПК з ресурсоемними технологіями. Ця обставина негативно позначається на здійсненні заходів щодо військового забезпечення безпеки країни й особливо на проведенні прискореного реформування Збройних

Сил України. На рис. 5 наведені обсяги фінансування оборонних бюджетів деяких країн.

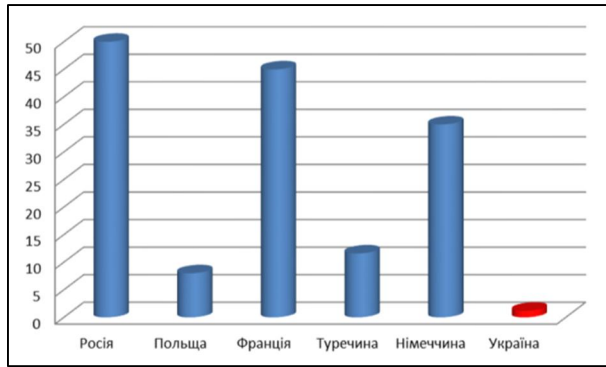

Рис. 5. Співвідношення обсягів фінансування бюджетів, млрд. дол.

Основними факторами, що впливають на бойову готовність і технічний стан Збройних Сил є оснащеність новим озброєнням, військовою технікою та їх якісний стан.

Характерні особливості політики, що реалізується МО за умов економічної кризи відносно ОПК країни є:

забезпечення необхідного рівня технічної готовності засобів ОВТ шляхом проведення ремонтно-відновлювальних робіт силами підпорядкованих МО ремонтних заводів з використанням на запасні частини деякої частки понаднормативного надлишку ОВТ;

забезпечення приросту технічного рівня ОВТ через модернізацію існуючого парку ОВТ з видачею ОПК для цього обмеженого оборонного держзамовлення на проведення відповідних НДДКР, виготовлення за їхніми результатами окремих зразків ОВТ у виробництві і закупівлі їх у мінімально необхідному обсязі;

подання символічної державної підтримки розробникам окремих нових зразків військової техніки, у тому числі у високотехнологічних і експортотенційних галузях ОПК.

Рівень поставок озброєння й військової техніки знизився до критичної межі. І хоча Збройні Сили забезпечені в кількісному плані основними видами озброєння, військової техніки й іншими матеріальними засобами в повному обсязі, частка сучасних зразків озброєння і військової техніки в цілому за Збройні Сили при цьому становить менше 5–10 %, у той час як у сучасних арміях світу цей показник на рівні 60–70 %. При існуючій системі фінансування розробок і закупівель озброєння й військової техніки до 2015 р. основу бойового парку озброєнь будуть складати морально і фізично застарілі та технічно несправні зразки.

На сьогодні основні статті закупівлі ОВТ країн, що оточують Україну, спрямовані на посилення стратегічного компонента та збільшення загальних військових потужностей з акцентом на ударні та розвідувальні комплекси; розвиток мобільності та взаємосумісності ОВТ, націленої на забезпечення взаємодії з партнерами військової коаліції; розвиток

окремих видів ОВТ в межах військової спеціалізації.

До основної продукції, яка закупасться країнами, що оточують Україну, відносяться бойові літаки та вертольоти, кораблі різних типів, безпілотні системи, засоби протиповітряної оборони, радары, високоточні засоби ураження різного базування, легка бронетехніка, військово-транспортна авіація тощо.

Країни центральної та східної Європи (ЦСЄ) шляхом модернізації намагаються підвищити бойові характеристики, надійність, безпеку експлуатації цієї бойової техніки та зменшити витрати на її обслуговування. Зокрема, вони намагаються замінити на літаках колишнього СРСР застарілі системи управління польотом, системи озброєння, навігаційні системи, радіолокаційні засоби радіоелектронної боротьби, а також установити досконаліші системи керування вогнем, зв'язку, захисту екіпажу тощо. В основному ці системи і засоби виготовляються в західних компаніях та Російській Федерації.

Для країн ЦСЄ модернізація ОВТ – це єдиний можливий і доступний шлях створення та розвитку власної оборонної промисловості. З одного боку, здійснюючи модернізацію, вони освоюють і впроваджують нові технології, нову номенклатуру ОВТ, а з другого, розширюючи співробітництво і кооперацію з західними країнами у військово-технічній сфері, вони поступово освоюють західні ринки зброї через своїх партнерів [3].

Відсутність заходів з планового ремонту ОВТ створює умови накопичування несправного озброєння. Відсоток озброєння, що вимагає в основному капітального й середнього ремонту, досяг критичної межі, при цьому по літаках, вертольотах і бойових засобах обсяги несправного озброєння набули вже катастрофічного характеру. За радянських часів рівень справності авіаційної техніки забезпечувався на рівні не нижче 95 %. В Повітряних Силах України стан справності техніки знаходиться на рівні 18 %.

Навіть поверховий аналіз показує, що наявність несправного озброєння і військової техніки до 2015 р. зросте до 80 %, а їх частка зі строками експлуатації понад 20 років складе 80–90 %. Таким чином, на вищевказаний термін більше половини наявного в нас озброєння буде несправним, а решта – мати обмежений ресурс та строк служби.

Для забезпечення воєнної безпеки держави діяльність призначеній для цього системи повинна бути спрямована на державну зацікавленість і юридичну відповідальність урядових органів у першочерговому фінансовому забезпеченні ефективного функціонування прийнятих законів і нормативних правових актів, що стосуються воєнно-технічної складової сфери воєнної безпеки.

Найважливішим елементом воєнної безпеки є система її забезпечення, під якою розуміється механізм, що перетворить прийняту державою стратегію в галузі воєнної безпеки в скоординовану діяльність конкретних відомств, організацій.

Побудова на державному рівні системи забезпечення воєнної безпеки, адекватної прогнозованим

воєнним загрозам й умовам економічного розвитку, повинна здійснюватися з врахуванням воєнно-технічних аспектів з нагальних проблем держави.

Висновок

На підставі наведеного вище основні стратегічні підходи щодо воєнної безпеки повинні створюватися і реалізовуватися через Державні оборонні програми розвитку (ДОПР) озброєння і військової техніки в яких повинні бути передбачені та враховані:

визначення цільової спеціалізації ОПК України з переважною орієнтацією на створення і постачання Збройним Силам новітніх високотехнологічних систем озброєнь;

повне використання бюджетного поля фінансування оборонних потреб, що надається чинним законодавством, удосконалення нормативів розподілу державного оборонного бюджету за статтями витрат, маючи на увазі підвищення частки витрат на випереджувальний розвиток технологічної бази і створення та організацію постачання новітніх ОВТ;

розширення бази фінансування розробок ОВТ за рахунок залучення позабюджетних джерел, концентрація ресурсів на виконанні найбільш важливих робіт;

відновлення принципу затвердження ДОПР ОВТ Верховною Радою України з відповідним коригуванням чинної редакції Закону України "Про оборону України";

впровадження системи довгострокового прогнозування розвитку ОВТ та оборонних технологій;

реформування оборонних підприємств і ОПК в цілому з орієнтацією на виконання конкретних завдань затвердженої ДОПР ОВТ.

Список літератури

1. Шевцов А. "Трансформації воєнних загроз й основ оборонної політики в сучасних умовах". Аналітична записка / А. Шевцов, О. Шаталова [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.niisp.org/articles/235/#_finref20.

2. Макаренко И.К. Военная безопасность государства: сущность, структура и пути обеспечения на современном этапе / И.К. Макаренко, В.С. Морозов. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vrazvedka.ru/main/editor/makarenko.html>.

3. Василенко О.В. Основні тенденції розвитку озброєння та військової техніки для ведення війн у майбутньому / О.В. Василенко // Наука і оборона. – 2009. – № 4. – С. 18-22.

Надійшла до редколегії 9.11.2010

Рецензент: д-р техн. наук, проф. Г.В. Певцов, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

ВОЕННО-ТЕХНИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ, КОТОРЫЕ ВЛИЯЮТ НА УРОВЕНЬ ВОЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ХАРАКТЕР ВОЕННЫХ УГРОЗ

И.Б. Чепков

Определены основные военно-технические аспекты, которые влияют на уровень военной безопасности и характер военных угроз. Сформулированы требования к основным стратегическим подходам относительно военной безопасности. Также приведены основные требования к содержанию Государственных оборонных программ развития вооружения и военной техники

Ключевые слова: военная безопасность, военная угроза, вооружение и военная техника.

MILITARY-TECHNICAL ASPECTS WHICH INFLUENCE ON MILITARY STRENGTH SECURITY AND CHARACTER OF SOLDIERY THREATS

I.B. Chepkov

Basic military-technical aspects which influence on military strength security and character of soldiery threats are certain. Formulated of requirement to basic strategic approaches in relation to military safety. The basic requirements are also resulted to maintenance of the Government defensive programs of development of armament and military technique

Keywords: military safety, military threat, armament and military technique.